

## Şantiye Şefinin Hukuki Sorumluluğu

Taner Savaş<sup>1</sup>

### Özet

Uygulamada uzun bir zamandan bu yana önemli bir yer edinen şantiye şefliği kavramı ilk olarak 05.08.2008 tarihinde yürürlüğe giren Yapı Denetimi Uygulama Yönetmeliği ile mevzuatımızda düzenlenmiş bulunmaktadır. Yapı Denetim Uygulama Yönetmeliğinde “Konusuna ve niteliğine göre yapım işlerini yapı müteahhidi adına yöneterek uygulayan, mühendis, mimar, teknik öğretmen veya tekniker diplomasına sahip teknik personel” olarak tanımlanan şantiye şefliği, bu suretle bazı inşaatlar açısından zorunlu hale getirilmiştir.

Buna paralel olarak, 09.12.2009 tarihinde kabul edilen 5940 sayılı Kanunla İmar Kanununun 28.maddesi değiştirilmiş, böylece şantiye şefi, Yapı Denetimine tabi olmayan yerler açısından da düzenlemeye kavuşmuştur. Yine Yapı Müteahhitlerinin Kayıtları İle Şantiye Şefleri Ve Yetki Belgeli Ustalar Hakkında Yönetmelik şantiye şefi kavramına yer vermiş, ancak yönetmelik henüz yürürlüğe girmemiştir.

Ne var ki, mevzuatta yer edinmiş olması açısından olumlu sayılabilecek bu gelişmeler, şantiye şefinin, yapıyı, tesisatı ve malzemeleriyle birlikte İmar Mevzuatına, uygulama imar planına, ruhsata, ruhsat eki etüt ve projelere, standartlara ve teknik şartnamelere uygun olarak inşa etmekle yükümlü tutulmasından öteye gidememiştir.

Hâlbuki inşaat yönetimi açısından büyük bir yere sahip olan şantiye şefliğinin daha kapsamlı bir biçimde ele alınması gereklidir. Salt olarak yükümlülüklerinin açıklanmasıyla yetinilemez. Yine şantiye şefliğinin sadece bir kısım inşaatlar açısından zorunlu kılınması, diğer bir ifadeyle bir kısım yapıların meslek mensubu olmayan kişiler yönetiminde inşa edilebilmesine imkân tanınması da eksiklik olarak değerlendirilmektedir.

Gerçekten gerek değişiklik, gerekse değişiklikten önceki mevzuatımız ele alındığında, yasa koyucunun meslek adamlarının, sadece inşaatın denetlenmesi ile ilgili görev üstlenmesini önemseydiği anlaşılmaktadır. Kuşkusuz ki, meslek adamlarının, yapının inşası sürecini etkin bir biçimde denetlemesi önem arz etmektedir. Ancak yapı güvenliğinin sağlanması açısından yapının meslek adamları tarafından inşa edilmesi de en az denetlenmesi kadar önemlidir.

---

1 İstanbul Barosu, TMMOB İMO İstanbul Şubesi Hukuk Müşaviri, Kayışdağı Caddesi Karamançiftlik Yolu Eston Çamlıevler Sahilçam D.24 İçerenköy-Ataşehir/İstanbul, Tel: +90 212 4690470 Faks:+90212 469 04 71  
E-posta: tanersavas@daylik.av.tr

Bu bakımdan bu çalışmada, yapı inşası aşamasında meslek adamlarının rol üstlenmesinin önemi ile mevzuatımızda yakın zamanda yer edinmiş olması dikkate alınarak, inşaat yönetiminin en önemli aktörlerinden birisi olan şantiye şefinin hukuki sorumluluğu ele alınmış, mevzuattaki eksiklikler ile buna bağlı olarak uygulamada ortaya çıkan hatalar değerlendirilmiş ve şantiye şefinin etkin bir rol alması, mevzuatla öngörülen yetki ve görevlerin etkin bir biçimde uygulamaya aktarılması için gereken çözüm yolları araştırılmıştır.

## **Giriş**

İnşaat sektörü, diğer faaliyet alanlarından farklı olarak tüm bireyleri doğrudan doğruya ilgilendiren bir iş koludur. Gerçekten birey olarak içinde yaşadığımız konutlar, iş hayatımızı sürdürdüğümüz çalışma ortamları, bir yerden başka bir yere ulaşmak amacıyla kullandığımız yollar, otoparklar v.b. yapıları değerlendirdiğimizde, sektör, ortaya çıkardığı ürün ve eserlerle, belki de en çok bireye hitap eden alanlardan birisidir.

Aslında inşaat sektörünün bu özelliği ticari bir iş olara algılanması gerektiği kadar kamusal yönünün de önemini ortaya koymaktadır. Örneğin sektörün ortaya çıkardığı bir eserin bireylerce yarım asra yakın bir zamana kadar kullanılıyor olması, hatta birçok kez el değiştirdiği, defalarca alım-satım, kiralama gibi hukuki işlemlere konu olduğu dikkate alındığında, inşa faaliyetinin Borçlar Kanununda yer alan eser sözleşmesine ilişkin hükümlerle tanımlanmasına imkân yoktur. Zira çoğu kez ortaya çıkan eserden, sadece inşa eden ya da eser sahibi değil, üçüncü kişiler de faydalanmaktadır.

Bu durum, bize inşa faaliyetinin sadece eser inşa edenle eser sahibinin çıkarlarını değil, tüm toplumun çıkarlarını koruyacak tedbir ve önlemlerle denetlenmesi gerektiğini gösteriyor. Ancak bu gerekliliğin yerine getirilebilmesi tam ve etkin bir denetim mekanizmasının oluşturulmasına bağlıdır. Sadece denetçilerin ihdas edildiği, hukuki ve ceza-i sorumlulukla donatıldığı bir mekanizmanın etkin bir denetimi sağlayacağını söylemeye imkân yoktur.

Dolayısıyla inşa faaliyetinin konunun uzmanları tarafından gerçekleştirilebilmesinin sağlanması ve inşaat faaliyetinde rol alan kişilerin gerekli yetkilerle donatılması ve sorumlulukları hakkında bilinçlenmeleri yapı güvenliğinin sağlanması açısından önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır.

## **Yürürlükteki Mevzuat**

### **1. Şantiye Şefi Kavramı**

İnşa faaliyetinin gerçekleştirilmesi esnasında görev üstlenen kişilerin tanımlanması, görev ve sorumluluklarının belirlenmesi açısından büyük bir önem arz etmektedir. Şantiye şefini tanımlamadan önce de konumu ve üstlendiği görevlere değinmekte yarar bulunmaktadır.

Kuşkusuz ki, inşa faaliyetinde görev ve sorumluluk üstlenen kişilerin başında müteahhit gelmektedir. Müteahhit çoğu zaman yapı sahibiyle yaptığı anlaşma uyarınca inşa işini üstlenen kişi ya da kuruluş olmakla birlikte, yapı sahibi ve müteahhit sıfatının aynı kişi ya da kuruluşta birleşmesi de söz konusu olabilmektedir. Kısacası bu çalışmamızda kullandığımız müteahhit kavramı, aynı zamanda yapı sahibi olup olmadığına bakmaksızın, inşa faaliyetini yürüten, koordinasyonunu sağlayan kişi ya da kuruluşu ifade etmektedir.

Şantiye şefi, belirli bir yapının inşasında müteahhitten sonra gelen kişidir. Müteahhit tüzel kişi olabileceken, şantiye şefinin gerçek kişi olması zorunludur. Dolayısıyla şantiye şefi inşa faaliyetinde rol alan ikinci kişidir. Ancak aşağıda değineceğimiz üzere, çeşitli uyumsuzluklarda müteahhidin yerini almakta, diğer bir ifadeyle birinci sorumlu konumuna geçmektedir.

Şantiye şefinin bu konumu, müteahhit adına inşa faaliyetinin tamamını yürütme, organize etme, koordinasyonunu sağlama görevi yüklemektedir. Dolayısıyla şantiye şefi, müteahhit ile olan ilişkisi açısından ikinci kişi olmakla birlikte, üçüncü kişi ve kuruluşlar açısından müteahhit yerine geçmektedir.

Şantiye şefi, kimi zaman inşaatın fen ve teknik kurallarını, projesine uygun olarak yürütülmesini sağlamakla görevli bir denetçi gibi görev üstlenmekte, kimi zaman personelle ilgili tüm iş ve işlemleri işveren gibi yürütmekle yükümlü olmakta, kimi zaman da doğrudan inşa faaliyetinde görev almaktadır.

Tüm bu belirlenmeler karşısında şantiye şefini, inşa faaliyetini müteahhit adına yürüten, personelin ya da taşeronların sevk ve idaresini sağlayan, iş güvenliğinin sağlanması için gerekli tedbirlerin alınıp alınmadığını denetleyen, yapının fen ve tekniğe, ruhsat ve projesine uygun olarak inşa edilmesini sağlamakla yükümlü olan kişi olarak tanımlayabiliriz.

## **2. Yapı Denetim Uygulama Yönetmeliği**

Yapı Denetimi Uygulama Yönetmeliği şantiye şefi kavramını tanımlayan ilk düzenleme olarak karşımıza çıkmaktadır. Yönetmeliğin 3.maddesinin 1.fıkrasının (i) bendinde şantiye şefi kavramı “Şantiye şefi: Konusuna ve niteliğine göre yapım işlerini yapı müteahhidi adına yöneterek uygulayan, mühendis, mimar, teknik öğretmen veya tekniker diplomasına sahip teknik personel” olarak tanımlanmıştır.

Ancak bu tanım, teknik öğretmen veya tekniker diplomasına sahip teknik personelin şantiye şefi olabilecek uzmanlığa sahip olmadığı gerekçesiyle eleştirilmiş ve Türk Mimar ve Mühendis Odaları Birliği tarafından şantiye şefi kavramının iptali için açılan dava neticesinde Danıştay 6. Dairesinin 02.02.2011 tarih, 2008/3365 E, 2011/161 K. sayılı ilamıyla ancak mimar ve mühendislerin şantiye şefi olabileceği düşüncesiyle yönetmelik hükmünün iptaline karar verilmiştir.

İptal kararı üzerine, yönetmelik hükmü değiştirilmiştir. Buna göre, şantiye şefi, “Konusuna ve niteliğine göre yapım işlerini yapı müteahhidi adına yöneterek uygulayan, mühendis veya mimar diplomasına sahip teknik personel” olarak tanımlanmıştır.

Yukarıda da ifade ettiğimiz üzere, şantiye şefi sadece inşaat faaliyetinde teknik olarak görev üstlenen kişi değildir. Bununla beraber birçok hukuki ve idari görevleri yerine getirmektedir. Dolayısıyla şantiye şefliği görevinin mühendis yada mimarlar tarafından üstlenilmesi bu bakımdan yerindedir.

Ayrıca yönetmelikte yapım işleri yürütülen şantiyede, şantiye şefinin bulundurulması zorunlu tutulmuştur. Yine şantiye şefinin; yapıyı ilgili mevzuat hükümlerine, ruhsata ve eki projelere, denetçi mimar ve mühendis ile kontrol ve yardımcı kontrol elemanlarının talimatlarına uygun olarak inşa ettirmek, yapı denetimi sırasında bizzat hazır bulunarak, denetimin uygun şartlar altında yapılmasını sağlamakla yükümlü tutulmuştur.

Şantiye şefinin herhangi bir sebepten dolayı yapı ile ilişkisinin kesilmesi halinde, bu durumun yapı müteahhidi tarafından, en geç üç iş günü içinde yapı denetim kuruluşuna bildirileceği ve yeni bir şantiye şefi görevlendirilinceye kadar, yapı müteahhidi tarafından inşa faaliyetin durdurulacağı öngörülmüştür. Dolayısıyla inşa faaliyetinin başından sonuna kadar şantiye şefi tarafından yürütülmesinin sağlanması hedeflenmiştir.

Bununla beraber, yapı müteahhidi ve onu temsilen görevlendirilen şantiye şefi, yapım işlerindeki kusurlardan dolayı müteselsilen sorumlu tutulmuştur. Yönetmelikte geçen müteselsil sorumluluk, bir zararın birden çok şahıs tarafından tazmin edilmesi yükümlülüğünü ifade eder. Müteselsil sorumluluk Borçlar Kanunumuzun 50-51.maddelerinde düzenlenmiştir.<sup>12</sup>

Müteselsil borç ilişkisinin söz konusu olduğu durumlarda her borçlu, borcun tamamını ifa etmekle yükümlü olmaktadır. Bu durumda alacaklı seçimlik hakkına sahiptir. Dilediği takdirde borcun tamamını müteselsil borçlulardan birinden isteyebilir. Yine

---

<sup>1</sup> Borçlar Kanunu – Madde 50 - Birden ziyade kimseler birlikte bir zarar ika ettikleri takdirde müşevvik ile asıl fail ve fer'an methali olanlar, tefrik edilmeksizin müteselsilen mesul olurlar. Hâkim, bunların birbiri aleyhinde rücu hakları olup olmadığını takdir ve icabında bu rücuun şumulünün derecesine tâyin eyler.Yataklık eden kimse, vaki olan kârdan hisse almadıkça yahut iştirakiyle bir zarara sebebiyet vermedikçe mesul olmaz.

<sup>2</sup> Borçlar Kanunu – Madde 51 - Müteaddit kimseler muhtelif sebeplere (haksız muamele, akit, kanun) binaen mesul oldukları takdirde haklarında, birlikte bir zarar vukuuna sebebiyet veren kimseler hakkındaki hükümlere göre muamele olunur. Kaideten haksız bir fiili ile zarara sebebiyet vermiş olan kimse en evvel, tarafından hata vaki olmamış ve üzerine borç alınmamış olduğu halde kanunen mesul olan kimse en sonra, zaman ile mükellef olur.

borçlulardan birinin borcu ifa etmesi halinde borç sona erer. Bu durumda borcu ifa edenin diğer borçlulara kusurları oranında rücu etme hakkı bulunmaktadır.

Diğer bir ifadeyle, şantiye şefi zarar görenlere karşı müteahhitle birlikte sorumlu olacak, müteahhidin kusurundan kaynaklanan zararı da karşılamak zorunda kalacak, ancak ödemek zorunda kaldığı bedeli daha sonra müteahhite rücu edebilecektir. Dolayısıyla yönetmelik, şantiye şefini, yapıyı ilgili mevzuat hükümlerine, ruhsata ve eki projelere, denetçi mimar ve mühendis ile kontrol ve yardımcı kontrol elemanlarının talimatlarına uygun olarak inşa ettirmekle yükümlü tutmaktadır.

Peki bu sorumluluklarına karşılık, müteahhidin kanuna aykırı emir ve talimatları ya da tutumu karşısında, şantiye şefinin alabileceği önlemler ya da yetkileri nelerdir sorusuyla Yönetmeliği incelediğimizde yanıt bulamıyoruz. Esasen bu çalışmamızın bir amacı da bu soruya uygun bir cevap bulmamız gerekliliğidir. Zira şantiye şefinin yukarıdaki bir cümleyle ifade ettiğimiz sorumluluğu, gerek tazminat hukuku, gerek ceza hukuku, gerekse meslek disiplini açısından önemli yaptırımlarla karşı karşıya kalmasına neden olabilecek niteliktedir.

### **3. Yapı Müteahhitlerinin Kayıtları İle Şantiye Şefleri ve Yetki Belgeli Ustalar Hakkında Yönetmelik**

Şantiye şefini tanımlayan, görev ve sorumluluklarını açıklayan bir başka kaynak da Yapı Müteahhitlerinin Kayıtları İle Şantiye Şefleri Ve Yetki Belgeli Ustalar Hakkında Yönetmeliktir. Yapının plân, fen, sanat, sağlık, çevre şartlarına ve standartlara uygun yapı inşa edilmesine yönelik yapım faaliyet ve süreçlerinin takibini amacıyla çıkarılan yönetmelik yapı müteahhitleri hakkında sicil tutulması gibi yenilikler içermektedir. Ancak önemle belirtmek gerekir ki, yönetmelik 2012 yılında yürürlüğe girecektir. Yönetmeliğin 10.maddesi ile şantiye şefinin, yapım işinin uzmanlık alanına uygun olmak üzere mimar, mühendis veya bunlara ilişkin teknik öğretmen veya tekniker olması gerektiği açıklanmıştır. Ancak yukarıda yer verdiğimiz mahkeme kararı ve Yapı Denetimi Uygulama Yönetmeliğindeki değişiklik karşısında, yönetmelikteki teknik öğretmen veya tekniker ifadesinin metinden çıkarılması gereklidir.

Öte yandan, Şantiye şefi, yapı müteahhidi adına, yapım işinin ruhsata ve ruhsat eki etüt ve projelere uygun olarak gerçekleştirilebilmesi için gerekli olan inşaat ve iş organizasyonunu sağlamak, mevzuatın öngördüğü her türlü tedbiri almak, uygulamak ve uygulatmakla sorumlu tutulmuştur. Yine şantiye şefi görev aldığı yapım işinde iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması için gerekli her türlü önlemin alınması yetkisine sahip olduğu belirtilmiş, bu yetkinin yapı müteahhidi tarafından kullanılmaması halinde şantiye şefinin sorumlu tutulamayacağı öngörülmüştür.

Bununla beraber, şantiye şefi, görev aldığı yapım işinde iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili eksiklik ve kusurları, öneri ve önlemleri belirlemek, yapı müteahhidine rapor etmek ve şantiyede görev alan ilgili kişilere bildirmekle yükümlü tutulmuş, raporda yer alan hususların yerine getirilmemesi halinde sorumluluğun yapı müteahhidine ait olduğu

açıklanmıştır. Son olarak, şantiye şeflerinin iş güvenliği uzmanlığı belgesine haiz olması zorunlu tutulmuştur. Esasen yukarıda yer verdiğimiz yükümlülükleri açısından şantiye şefinin bu nitelikte bir eğitim almasında büyük yarar bulunmaktadır.

#### **4. İmar Kanunu**

Yapı Denetimi Uygulama Yönetmeliğindeki değişikliğe paralel olarak 09.12.2009 tarihinde kabul edilen 5940 sayılı kanunla İmar Kanununun 28.maddesi değiştirilmiş, böylece şantiye şefi, İmar Kanununda da yerini almıştır. İmar Kanununda yapılan değişikliğin özellikle Ceza Hukuku açısından önemli sonuçları bulunmaktadır. Bu duruma birazdan değineceğiz.

Kanuna yapılan ilave ile şantiye şefi; yapıyı, tesisatı ve malzemeleriyle birlikte İmar Kanununa, ilgili diğer mevzuata, uygulama imar planına, ruhsata, ruhsat eki etüt ve projelere, standartlara ve teknik şartnamelere uygun olarak inşa etmek, neden olduğu mevzuata aykırılığı gidermek mecburiyetindedir. Ayrıca şantiye şefinin, ilgili fenni mesullerin denetimi olmaksızın inşaat ve tesisatlarına ilişkin yapım işlerini sürdüremeyeceği, inşaat ve tesisat işlerinde yetki belgesi olmayan usta çalıştıramayacağı öngörülmüştür.

#### **5. Türk Ceza Kanunu ve Yapı Denetimi Hakkında Kanun**

26.09.2004 tarihinde kabul edilen Türk Ceza Kanununun 184.maddesiyle daha önce sadece idari açıdan soruşturmaya tabi tutulan kaçak yapılaşma ceza hukukundaki yerini almış, yapı ruhsatı alınmadan veya ruhsata aykırı olarak bina yapan veya yaptıran kişinin cezalandırılacağı öngörülmüştür.

Kanunun gerekçesinde sadece binayı inşa eden yüklenici, taşeron, usta veya kalfa değil, inşaatın sahibi ve inşa faaliyetlerine kontrol ve denetim hizmeti veren teknik kişilerin de cezalandırılmasının amaçlandığı açıklanmıştır. Ancak 23.01.2008 tarihinde kabul edilen 5728 sayılı kanunla Yapı Denetim Kanununun 9.maddesi değiştirilmiş, yapı denetim kuruluşunun icrai veya ihmali davranışla görevini kötüye kullanan ortakları, yöneticileri, mimar ve mühendisleri, yapı müteahhidi, proje müellifi gerçek kişilerin cezalandırılacağı öngörülmüştür.

Dolayısıyla Yapı Denetim Kanununa tabi yapılarda inşa faaliyeti yürüten teknik kişiler kanuna aykırı eylem ve işlemleri nedeniyle memur gibi görevi kötüye kullanmak suçundan yargılanırken, yapı sahibi ve Yapı Denetim Kanununa tabi olmayan yapılarda inşa faaliyeti yürüten teknik kişiler Türk Ceza Kanununun 184.maddesine göre yargılanmıştır. Türk Ceza Kanununa göre yargılananlar hakkında, yapının ruhsata uygun hale getirilmesi halinde beraat kararı verilirken, diğerleri bu ayrıcalıktan yararlanamamıştır. Aynı görevleri üstlenen kişilerin farklı hukuki statüye tabi tutulmaları, büyük bir adaletsizlik oluşturmuştur.

## Şantiye Şefinin Hukuki Sorumluluğu

### 1. Yapı Güvenliği Açısından

Yukarıda da ifade ettiğimiz üzere, şantiye şefi, yapının fen ve tekniğe, ruhsat ve projesine uygun olarak inşa edilmesini sağlamakla yükümlüdür. Dolayısıyla şantiye şefi bu yükümlülüğünü yerine getirmezse hukuki açıdan sorumluluğu söz konusu olacaktır.

Şantiye şefinin bu bölümdeki sorumluluğundan söz edilebilmesi için öncelikle yapının hasarlanmış olması gereklidir. Yine ortaya çıkan hasarın şantiye şefinin kusurundan doğması gerekir. Örneğin inşaat statik açısından gerekli mukavemete sahip olmaz ya da uygun malzeme kullanılmaz ve bu suretle bir zarar oluşursa şantiye şefi müteahhitle birlikte ortaya çıkan zararı giderme yükümlülüğü ile karşı karşıya kalabilecektir.

Yargıtay'ın depremde hasar gören yapılar nedeniyle proje müelliflerinin sorumluluğuna ilişkin kararları bu açıdan da emsal teşkil etmektedir. Yüksek mahkemenin istikrar kazanmış içtihatlarında, hasar gören bir yapıyı inşa edenlerin BK.41.maddesi<sup>1</sup> ortaya çıkan zarardan sorumlu olacağı açıklanmıştır<sup>2</sup>.

Bu sorumluluk gereğince söz konusu olabilecek zarar, özellikle yapının büyüklüğüne göre yüksek miktarda olabilir. Örneğin tazminat miktarı, yapının hasarlanması ve hasarın güçlendirme ile giderilebilecek olması halinde güçlendirme bedeli olabileceken, yapının yıkılması ya da telef olması halinde yapı bedeli nispetinde olabilecektir. Yine yapıyla birlikte, kişilerin can ve mal güvenliği de tehlikeye girmişse, ayrı bir tazminat yükümlülüğü söz konusu olabilecektir.

<sup>1</sup> Borçlar Kanunu - Madde 41- Gerek kasten gerek ihmal ve teseyyüp yahut tedbirsizlik ile haksız bir surette diğer kimseye bir zarar ika eden şahıs, o zararın tazminine mecburdur.

<sup>2</sup> “Davacılar dava dilekçesinde, davalıların mirasçısı ve ortağı olan müteahhit Ağa'nın, yasa ve yönetmeliğe aykırı olarak binayı inşa etmesi nedeni ile zararın tamamından davalıların sorumlu tutulmasını istemişlerdir. Mahkemece, davalı müteahhidin %30, dava dışı teknik uygulama sorumlusunun (TUS) %30, proje müellifinin %20 ve belediyenin %20 kusurlu olduğu, müteahhidin işveren olarak BK'nın 55. maddesi gereğince TUS ve proje müellifinin de kusurları ile de sorumlu olduğundan toplam %80 oranında sorumluluğuna karar verilmiştir.

Yargılama sırasında alınan ve kabul edilen bilirkişi raporuna ve ceza mahkemesi raporuna göre, olayda davacıların kusuru bulunmamaktadır. Dayanışmalı sorumluluk kuralına göre, olayda kusurlu olanların her biri zararın oluşmasına birleşen veya bağımsız hareket eden davranışları ile katkıda bulduklarından, meydana gelen zararın tamamından dayanışmalı olarak sorumludurlar. Müteselsil sorumlulukta zarar görenin dilediği borçluya başvurma hakkı vardır (BK m. 142); dilerse sorumlulardan birine, dilerse hepsine veya bir kısmına karşı dava açabilir. Müteselsil sorumlulukta kural olarak borçlulardan her biri borcun tamamından sorumludurlar (BK m. 141)...” Yargıtay 4. Hukuk Dairesi E. 2008/2027 K. 2008/14382 T. 20.11.2008

Dolayısıyla şantiye şefinin, yapının fen ve tekniğe, ruhsat ve projesine uygun olarak inşa edilmesi biçimindeki yükümlülüğü asla küçümsenmemesi gereken, gerekli dikkat ve özenin gösterilmesi suretiyle yürütülmesi gereken bir görevdir. Aksi takdirde malvarlığı ile dahi karşılanamayacak tazminat yükümlülüğü ile karşılaşılacaktır.

Özellikle şuna da dikkat çekmek istiyoruz ki, geçmişteki uygulamalardan edindiğimiz tecrübeler, çoğunluğu tüzel kişi olarak faaliyet gösteren müteahhitlerin, ticareti terk ettikleri, şirketlerin malvarlığına ulaşamadığı, tüzel kişi sadece malvarlığı ile sorumlu olduğundan, müteahhitlere ulaşamayan zarar görenlerin tazminatın tamamını mimar ve mühendislerden tahsil etme yoluna giriştiklerini göstermektedir. Öte yandan müteahhidin kusuru nedeniyle tazminat ödemek zorunda kalan mühendis ve mimarlar ödedikleri tazminat bedellerini müteahhitlerden rücu edememiştir. Uygulamadaki bu tecrübeler, şantiye şefi mimar ve mühendislerin eylem ve işlemlerinde bir başkasının sorumluluğuna güvenmeden, gerekli tedbir ve önlemleri almalarını zorunlu kılmaktadır.

## 2. İş Güvenliği Açısından

İş Kanununun 2.maddesinde işveren adına hareket eden ve işin, işyerinin ve işletmenin yönetiminde görev alan kimselere işveren vekili olarak tanımlanmıştır. Yukarıda da ifade ettiğimiz üzere, inşa faaliyetini müteahhit adına yürüten şantiye şefi, görev üstlendiği şantiye açısından işveren vekili konumundadır. İşveren vekili konumunda olan şantiye şefi, şantiyede iş güvenliği ile ilgili gerekli önlem ve tedbirlerin alınmasını sağlamakla yükümlüdür.

Bu yükümlülük yukarıda yer verdiğimiz Yapı Müteahhitlerinin Kayıtları İle Şantiye Şefleri ve Yetki Belgeli Ustalar Hakkında Yönetmelik hükümlerinde de zikredilmiştir. Dolayısıyla şantiye şefi olarak görev üstlenen mimar veya mühendis, iş güvenliği ile ilgili önlem ve tedbirlerin alınmaması nedeniyle zarar oluşması halinde, kusuru oranında bu zarardan sorumlu olacaktır. Yüksek mahkemenin farklı içtihatlarında da şantiyenin yönetimini üstlenen kişilerin, iş güvenliği ile ilgili tedbirlerin alınmasından sorumlu tutulacağı açıklanmıştır<sup>1</sup>.

İş kazasından kaynaklanan davalarda iki tür sorumluluk söz konusu olabilmektedir. Birincisi zarar gören işçinin ya da yakınlarının açacağı tazminat davasıdır. Bu davada müteahhit kusuru olmasa dahi sorumlu olmakta, şantiye şefi ise kusuru oranında sorumlu zarardan sorumlu tutulmaktadır. Diğer dava ise, işçiye ödenek bağlayan SGK tarafından sorumlular aleyhine açacağı rücu tazminat davasıdır. Ancak bu davada,

---

<sup>1</sup> “Dairemizin yerleşmiş görüşlerine göre işveren vekilinin kusurundan ötürü asıl işveren sorumlu değildir. Somut olayda davalı Hüseyin'in anılan işin yürütümünü üstlendiği açıkça belli değildir. Şayet işin yürütümü ve denetimi davalı Hüseyin tarafından yerine getiriliyorsa asıl işverenin somut bir biçimde iş güvenliği mevzuatına aykırı bir eylemi saptandığı takdirde sorumlu tutulabilir. Öte yandan işin yapılması için tüm işlemler asıl işveren tarafından yürütülüyor ise ve Hüseyin'in kişisel bir kusuru yoksa Hüseyin asıl işverenin kusurundan ötürü sorumlu tutulamaz.” Yargıtay 10. Hukuk Dairesi E. 2002/3094 K.2002/3802 T. 2.5.2002



müteahhit sadece kusurlu olduğu takdirde sorumlu olduğundan, müteahhitlerin, işin yürütülmesi için şantiye şefi atadığı ve şantiye şefi tarafından uyarılmadığı gibi savunmalarla sorumluluktan kurtulduğu gözlemlenmektedir<sup>1</sup>.

### 3. Ceza Kanunu Açısından

Yukarıda da ifade ettiğimiz üzere, şantiye şefi, Yapı Denetim Kanununa tabi bir yapıda görev üstlenmiş ve yapıda ruhsata aykırılık söz konusu ise, memur gibi kabul edilerek görevi kötüye kullanma suçundan yargılanarak ceza alabilecektir. Aksi takdirde, TCK 184.maddesi gereğince imar kirliliğine neden olma suçu isnadıyla yargılanacaktır.

Dolayısıyla yapının ruhsat ve eklerine aykırı yapılması durumunda şantiye şefinin cezai olarak sorumlu tutulacağını söylemek mümkündür. Ne var ki, şantiye şefinin ceza-i sorumluluğu bununla da sınırlı değildir. Yukarıda Yapı Güvenliği ve İş Güvenliği Açısından sözünü ettiğimiz yükümlülüklerin ihlali cezai açıdan sorumluluğu da gerektirebilecektir.

Türk Ceza Kanununun 85 ve 89.maddeleriyle bir kimsenin ölümüne yada yaralanmasına sebep olmak suç kabul edilmiştir. Şantiye şefinin, mesleğiyle ilgili kurallara riayet etmemesi ve bu nedenle yapı güvenliğinin sağlanamaması, buna bağlı olarak üçüncü bir kişinin ölümüne ya da yaralanmasına sebep olunması halinde, şantiye şefi tazminat yükümlülüğü ile birlikte cezalandırılma yaptırımını ile de karşı karşıya kalacaktır.

Yine iş güvenliği ile ilgili gerekli tedbirler almayan ve bu suretle bir kimsenin yaralanmasına ya da ölümüne sebep olan şantiye şefi de aynı hükümler gereğince cezalandırılacaktır. Kısacası, yapının ruhsata uygun olarak inşa edilmemesi, mesleği ile ilgili kurallara riayet etmemesi yada iş güvenliği ile ilgili tedbirler almaması şantiye şefinin cezai bakımdan da sorumluluğunu gerektirecektir.

### 4. Şantiye Şefinin Sorumluluktan Kurtulabilmesi

Şantiye şefinin görevi gerekli önlem ve tedbirleri almak suretiyle yapının fen ve tekniğe, ruhsat ve projesine uygun olarak inşa edilmesini, iş güvenliğini sağlamaktır. Şantiye şefi bu görevi ancak eksiklikler ve alınması gereken önlemlerle ilgili olarak

<sup>1</sup> “İşte işveren vekili de o görevleri aynen işveren gibi yerine getirecektir. Getirmedeği takdirde işverene uygulanan yaptırımlar kendisi için de geçerli olacaktır. Örneğin 506 sayılı Kanunun 9. maddesinde "işveren çalıştırdığı sigortalıları... en geç bir ay içinde kurum'a bildirmeye mecburdur" hükmü yer almıştır. Şayet işyeri işveren vekiline yönetiliyorsa maddede gösterilen "işveren" deyiminin yerine "işveren vekili" deyimini ikame olunacak ve bildirge verilmemişse sonuçlarına işveren vekili katlanmak zorunda kalacaktır..." Yargıtay Hukuk Genel Kurulu E. 1996/10-370 K. 1996/623 T. 25.9.1996

müteahhidi uyarmak suretiyle gerçekleştirebilir. Şantiye şefinin eksikliklerle ilgili uyarıda bulunması onu sorumluluktan kurtaracaktır.

Bu bakımdan her ne kadar henüz yürürlüğe girmemiş olsa da Yapı Müteahhitlerinin Kayıtları İle Şantiye Şefleri Ve Yetki Belgeli Ustalar Hakkında Yönetmelik hükümlerinin yol gösterici olduğunu söyleyebiliriz. Yönetmelikte şantiye şefinin görev aldığı yapım işinde iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması için gerekli her türlü önlemin alınması yetkisine sahip olduğu öngörülmüş, bu yetkinin yapı müteahhidi tarafından kullanılmaması halinde şantiye şefinin sorumlu tutulamayacağı açıklanmıştır.

Yine şantiye şefinin, iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili eksiklik ve kusurları, öneri ve önlemleri belirlemek, yapı müteahhidine rapor etmek ve şantiyede görev alan ilgili kişilere bildirmekle yükümlü tutulmuş, raporda yer alan hususların yerine getirilmemesi halinde de sorumluluğun yapı müteahhidine ait olduğu açıklanmıştır.

Dolayısıyla şantiye şefinin öncelikle, şantiyedeki eksik, hatalı doğru bir biçimde gözlemlemesi gerekir. Tespit ettiği eksiklikleri müteahhide yazılı olarak bildirmesi gerekir. İleride ispatla ilgili sorunlar doğmaması bakımından bildirimini işverene teslim edildiğine dair bir şerh alınması, bunun mümkün olmaması durumunda noter vasıtasıyla gönderilmesi yerinde olacaktır.

Öte yandan, bu yol sadece iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili eksiklikler açısından faydalı olabilecektir. Örneğin ruhsata aykırı yapılaşma söz konusu ise bu durumun müteahhide bildirilmesi yeterli değildir. Şantiye şefinin kaçak yapılaşmaya izin vermemesi, engelleyemediği takdirde durumu idareye bildirmesi gerekir. Aksi takdirde sorumluluğunun devam edeceği kanaatindeyiz.

### **Şantiye Şefinin Yetkileri ve Eleştirel Bakış**

Görüldüğü üzere şantiye şefinin görev tanımıyla uyumlu olarak birçok sorumluluğu bulunmaktadır. Kısaca yapı güvenliğinin sağlanmaması, iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili tedbirlerin alınmaması, yapının ruhsata uygun olmaması halinde hukuki ve cezai sorumluluğu söz konusu olabilmektedir.

Dolayısıyla şantiye şefinin, şantiyedeki faaliyetin mevzuata uygun olarak yürütmesini sağlamak için gerekli tedbirleri almak zorundadır. Kuşkusuz ki, şantiye şefi bu yükümlülüğünü yerine getirmek istediğinde çoğu zaman müteahhitte karşı karşıya gelecektir.

Diğer yandan da şantiye şefi müteahhite bağlı olarak çalışan bir işçidir. Dolayısıyla şantiye şefi-müteahhit ilişkisi İş Kanunu hükümleri ile düzenlenmektedir. İş Kanununa göre 30 ya da daha fazla çalışanı olmayan işveren, herhangi bir geçerli neden göstermeye gerek olmaksızın işçisinin hizmet sözleşmesini tek taraflı olarak feshedebilmektedir.

Gerçekten uygulamada müteahhitlerin işin ekonomik yönünü ön planda tuttıkları ve maliyet gerektiren tedbirleri almaktan kaçındığını çoklukla gözlemliyoruz. Ne yazık ki, bu yaklaşımla mücadele etmek isteyen şantiye şefleri, işten çıkarılma dâhil birçok tehditle karşı karşıya kalabilmektedir. Dolayısıyla İş Kanunu hükümlerinin şantiye şefi-müteahhit ilişkisini düzenlemek için yeterli olmadığı kanaatindeyiz. Şantiye şeflerinin sorumluluklarına uygun olarak yetkileri de olması gerekir. En azından işverene gerekli tedbirlerin alınması için yatırım yapmasını söyleyecek, bu açıdan işvereni ikaz edecek şantiye şefinin işten çıkarılması baskısı altında olmaması şarttır.

### **Sonuç ve Yorum**

Öncelikle, yapı güvenliğinin sağlanması, işin ve fen ve tekniğine uygun olarak sürdürülüp sürdürülmediğinin gözlemlenmesi ve inşa aşamasında etkin bir denetimin sağlanması açısından, işin mimar ve mühendisler tarafından yürütülmesinin büyük önemi bulunmaktadır.

Şantiye şeflerinin müteahhitler karşısında geri adım atmamaları için gerekli tedbirlerin alınmasını sağlamaları için sorumlulukları konusunda tam olarak bilinçlendirilmelerinin faydalı olacağı kuşkusuzdur. Zira ihmali davranışının sebep olabileceği sonuçları tam ve doğru olarak önceden öngörebilen şantiye şefi, kuşkusuz ki görevinin yerine getirilmesi için gerekli çabayı azami ölçülerde sarfedecektir.

Öte yandan, bir kimseye ağır sorumluluk yüklenmesi karşısında, görevini yerine getirmesini sağlayacak etkin mekanizmalarla da donatılması gereklidir. Bu bakımdan, şantiye şeflerinin müteahhide karşı korunmasını sağlayacak yetkilere ve özel düzenlemelere de ihtiyaç bulunmaktadır. Ancak bu şekilde, etkin bir denetim mekanizması oluşturulur. Aksi takdirde, şantiye şefliği müessesesi, müteahhitlerin sorumluluktan kurtulmak, yükümlülüklerini devretmek için başvurduğu bir yönetime dönüşecektir.

### **Kaynaklar**

Yapı Müteahhitlerinin Kayıtları İle Şantiye Şefleri Ve Yetki Belgeli Ustalar Hakkında Yönetmelik, 16.12.2010 tarih ve 27787 sayılı Resmi Gazete

Yapı Denetimi Uygulama Yönetmeliği, 05.08.2008 tarih ve 26778 sayılı Resmi Gazete

Yapı Denetimi Uygulama Yönetmeliği Değişikliği, 01.07.2011 tarih ve 27981 sayılı Resmi Gazete

Safa Reioğlu Borçlar Hukuku

Prof.Dr.M.Kemal Oğuzman, Borçlar Hukuku Dersleri

Prof Dr. Selahattin Sulhi Tekinay, Borçlar Hukuku

Mustafa Reşit Karahasan Tazminat Davaları

Türk Ceza Kanunu, 12 Ekim 2004 tarih ve 25611 sayılı Resmi Gazete

Temel Ceza Kanunlarına Uyum Amacıyla Çeşitli Kanunlarda Ve Diğer Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, 08.02.2008 tarih 26781 sayılı Resmi Gazete